

УДК 373.67 «312»

Марина Бевз

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВСТУПУ ДО ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ. З ДОСВІДУ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ПРИЙМАЛЬНОЇ КОМІСІЇ

Формування творчої особистості, якісне виховання та навчання майбутніх фахівців у галузі мистецтва – головні завдання, що їх вирішують вищі навчальні заклади мистецького спрямування, адже в майбутньому саме ця молодь буде зберігати та відтворювати високий рівень духовності, без якої неможливе повноцінне життя суспільства XXI століття.

Для вступу до вищого мистецького навчального закладу недостатньо мати загальну середню освіту та успішно пройти зовнішнє незалежне оцінювання. Треба мати фахову підготовку, що формується під час навчання у спеціальній музичній школі (художній, школі мистецтв тощо) та у вищому навчальному закладі I–II рівнів акредитації (училищі). Нескладно вирахувати, що термін фахового навчання перед вступом до мистецького ВНЗ складає 10–12 років. Саме за цей час дитина, підліток може оволодіти професійними вміннями та навичками, а також зрозуміти, чи є мистецтво саме тією сферою діяльності, якій він бажає присвятити своє життя.

Фахова «спроможність» абітурієнта виявляється на творчих конкурсах, програми яких затверджуються Міністерством культури України та оприлюднюються на сайті ВНЗ за три місяці до початку прийому документів. Ознайомившись з ними, вступник може визначитись, чи здатен він їх виконати та взяти участь у змаганні за право бути студентом мистецького вищого навчального закладу.

Умови вступу до вищих навчальних закладів України чітко визначають процедуру формування конкурсного балу абітурієнта. Він складається з балів сертифікату ЗНО з конкурсних предметів (за правилом – це українська мова і література та історія України), середнього балу атестату про загальну середню освіту та балів творчого конкурсу, помножених на вагові коефіцієнти, визначені «Умовами прийому».

Саме навколо творчих конкурсів – їх кількості та «ваги» їх частки в конкурсному балі, особливостей прийому за спеціалізаціями (інструментами), процедури подання документів, автоматичного формування в ЄДЕБО рейтингового списку вступників тощо – протягом декількох років створюються колізії, які з великими зусиллями вирішують приймальні комісії.

Метою статті є визначення найбільш болючих проблем організації вступу до мистецьких ВНЗ та шляхів їх подолання.

Доречним буде нагадати, що професійна мистецька освіта в Україні формувалась протягом тривалого часу, зокрема, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського у вересні 2017 року буде відзначати 100-ліття від дня заснування; славетну та багатолітню історію мають інші «споріднені» навчальні заклади – НМАУ імені П. І. Чайковського, Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Цей довгий та плідний шлях осяяний значними творчими досягненнями вихованців мистецьких навчальних закладів України, визнанням їх майстерності в усьому світі. І сучасні наші студенти стало перемагають на міжнародних конкурсах та фестивалях, що підтверджує якість сучасної мистецької освіти в Україні та її конкурентоспроможність.

Однак три роки тому усій мистецькій освітянській спільноті прийшлося вести аргументовану дискусію з Міністерством освіти і науки України стосовно того, що вага балу творчого конкурсу, що має складатися не менш як з трьох компонентів, не може бути менше, ніж «загальноосвітня» складова, яку формують бали ЗНО та середній бал документа про загальну середню освіту. Як приклад, наведемо програму фахових випробувань за спеціалізацією «Фортепіано».

Творчий конкурс

Перша сесія — Фах (виконання сольної програми напам'ять)

Екзаменаційна комісія враховує комплекс професійних даних абітурієнта:

– вміння створювати органічну музичну форму, передавати жанрові та стилістичні особливості виконуваних творів;

- належне володіння техніко-виконавською майстерністю;
- виконавська індивідуальність, артистичність.

1.1) Поліфонічний твір;

1.2) І частина класичної сонати у формі сонатного алєгро;

1.3) два віртуозні етюдї;

1.4) концертна п'єса так званої середньої форми (балада, скерцо, рапсодія і т. д.).

Друга сесія — Колоквіум

Колоквіум проводиться у формах тестового випробування, співбесіди, перевірки вміння читати з листа та вміння швидко та якісно вивчити період з твору заданої складності за певний проміжок часу. Орієнтовний рівень знань – в обсязі програмних вимог середнього музичного навчального закладу або музичного навчального закладу І і ІІ рівнів акредитації.

2.1) *Тестування* проводиться 30 хвилин і включає 40 питань з напрямків:

- 1) композитори та їх творчість;
- 2) знання історії суміжних мистецтв;
- 3) музична термінологія.

2.2) *Співбесіда* виявляє музичний та загальний культурно-освітній рівень абітурієнта. Включає відповідь на питання стосовно творчості композиторів, твори яких абітурієнт виконував на іспиті з фаху, читання з листа, знання сучасного музичного життя.

2.3) *Читання з листа*.

Третя сесія — Сольфеджіо та гармонія

3.1) *Сольфеджіо*

Вступник виконує:

Письмово: запис двоголосного диктанту у формі однотонального періоду з хроматизмами, відхиленнями в тональності І ступеню спорідненості. Час виконання – 30 хвилин. Кількість програвань – 10.

Усно:

Просольфеджувати з листа двоголосний приклад, що містить хроматизми, відхилення, складні ритмічні фігури. Визначити на слух: звукоряди мажорного та мінорного ладів всіх видів, лади народної музики, інтервали (діатонічні та хроматичні), тризвуки (мажорні, мі-

норні, зменшені, збільшені) та їх обернення, септакорди (D₇, D₉, VII₇ зменшений та малий, II₇) та їх обернення, гармонічні послідовності (однотональні та з відхиленнями), поступові модуляції в тональності I ступеню спорідненості.

3.2) Гармонія

Вступник виконує:

Письмово: гармонізація мелодії у формі однотонального періоду з відхиленнями в тональності I ступеню спорідненості. Час виконання – 90 хвилин.

Усно: Гармонічний аналіз музичного зразка малої форми або структурно завершеного фрагменту твору крупної форми, що запропоновано в екзаменаційному білеті (зробити письмово).

Як бачимо, саме таке різнобічне виявлення професійної підготовки абітурієнта – піаністичної (виконання сольної програми, що містить в собі поліфонічний, віртуозний та так званої «великої форми» твори), інтелектуальної (колоквиум) та теоретичної (гармонія та сольфеджіо) – дозволяє зробити якісний відбір найбільш талановитої та підготовленої до навчання у мистецькому ВНЗ молоді.

Під час дискусії щодо «ваги» творчого конкурсу в загальному конкурсному балі вступника обговорювалась ще одна проблема – ніби, у порівнянні з іншими абітурієнтами, вступники до мистецьких вузів мають низькі бали ЗНО, що свідчить про слабкий загальноосвітній рівень. Аналіз сертифікатів ЗНО, що надійшли до приймальної комісії ХНУМ протягом трьох років, дозволив приймальній комісії довести зворотне, однак с цього приводу хочеться ще раз нагадати, що, на відміну від інших категорій вступників, абітурієнти мистецьких навчальних закладів повинні продемонструвати не тільки загальноосвітній, але і забезпечений тривалими спеціальними заняттями відповідний фаховий рівень підготовки, що вигідно відрізняє їх з широкого загалу, який тільки визначається з майбутньою професією.

Тільки-но, шляхом звернень керівників мистецьких ВНЗ та Міністерства культури України до МОН України, участі в дискусіях з приводу доцільності проведення саме трьох етапів творчого конкурсу, проблема була позитивно вирішена, як виникли інші, найбільшочішою з яких на сей час є відбиття ходу вступної компанії в ЄДЕБО.

Міністерством освіти і науки України було рекомендовано вищим навчальним закладам ввести посаду мобільного оператора Електронної бази, однак без внесення відповідних змін до «Класифікатора професій», згідно якого формується штатний розпис, виконати цю рекомендацію виявилось неможливим. І, якщо на початковому етапі становлення ЄДЕБО з роботою мобільного оператора міг впоратись, наприклад, старший лаборант відділу технічних засобів навчання (до того ж, і Міністерство освіти і науки України проводило семінари з навчання цих фахівців), то, з подальшим розвитком та ускладненням функціонування Електронної бази, якісна робота в ній стала потребувати значних професійних вмінь та навичок. Ця колізія – відсутність посади з чітко визначеним колом обов'язків та рівнем заробітної платні, з одного боку, та необхідність відображення повного обсягу освітньої діяльності навчального закладу в ЄДЕБО, з іншого боку, *потребує негайного вирішення на державному рівні*. Як показує досвід, від кваліфікації та «комп'ютерної обізнаності» мобільного оператора у значній мірі залежить якість цієї роботи, зокрема, проведення вступної кампанії.

Однією з проблем вступної кампанії 2015 року було обмеження прав абітурієнтів у використанні під час вступу сертифікатів ЗНО минулих років, що призвело до фактичного обвалу прийому на заочну форму навчання. Незрозуміло, чому молодій людині, яка закінчила загальноосвітню школу декілька років тому та вже проходила ЗНО, отримала, наприклад, освітній рівень молодшого спеціаліста, працює за фахом та, разом з тим, бажає вдосконалювати свою кваліфікацію, знову підтверджувати знання програми загальноосвітньої школи. Під час обговорення проекту «Умов прийому до вищих навчальних закладів України у 2015 році» і наш університет, і Рада ректорів вищих навчальних закладів Харківського регіону зверталися до Міністерства освіти з аргументованим проханням відмінити цю вимогу, однак ці аргументи не були враховані а ні в 2015, а ні в 2016 роках.

Новація 2016 року – подання заяв до вступу до вищих навчальних закладів виключно в електронній формі – на практиці, завдяки технічним проблемам функціонування ЄДЕБО, *створила надскладну ситуацію* в приймальних комісіях мистецьких ВНЗ, поставив під

загрозу своєчасне проведення вступної кампанії та виконання державного замовлення, оскільки термін прийому заяв, на відміну від інших категорій навчальних закладів, для нас був обмежений строком з 11 до 20 липня. В листах-зверненнях до МОН України, що надіслали усі без виключення вищі навчальні заклади мистецького спрямування, наводилася інформація про те, що ЄДЕБО з 11 липня фактично не працювала: зокрема, приймальній комісії ХНУМ імені І. П. Котляревського 11.07 вдалося роздрукувати з бази 12 заяв, 12.07 – 21 заяву, 13.07. – 16 заяв. Тим часом, на 12.00 годину 14 липня ми не змогли обробити 213 електронних заяв. З іншого боку, до приймальної комісії особисто зверталися абітурієнти, які з тієї ж причини не надіслали електронну заяву та могли втратити право взяти участь у творчих конкурсах, що, згідно «Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України у 2016 році», мали пройти з 18 липня по 27 липня. Абітурієнти також втрачали змогу отримати консультації, акустичні репетиції, що передують складанню сесій творчого конкурсу, поселитися до гуртожитку, отримати можливість користування бібліотекою тощо. Завдяки оперативному втручання Міністерства культури України, питання було вирішене шляхом надання дозволу приймальним комісіям мистецьких ВНЗ, як виключення, приймати заяви в паперовій формі з наступним внесенням їх до ЄДЕБО мобільним оператором приймальної комісії. Гострота проблеми стосовно подання заяв була знята особистим рішенням Міністра освіти і науки України Л. М. Гриневич, однак надані мистецькими ВНЗ пропозиції до «Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України у 2017 році» щодо збереження цієї норми для ВНЗ мистецького спрямування, оскільки наші абітурієнти – не віртуальні, а конкретні, живі люди, які особисто з'являються до приймальної комісії та мають складати творчий конкурс, знову не були враховані.

Надскладна ситуація у всіх без виключення ВНЗ, що проводили прийом не тільки за спеціальностями, а і за спеціалізаціями, склалася на етапі автоматичного формування в ЄДЕБО рейтингових списків абітурієнтів ступеня «Бакалавр» денної форми навчання. Автоматичне формування ЄДЕБО конкурсного балу вступника виключно за правилами арифметики фактично знищило роботу приймальних та ек-

заменаційних комісій. Зокрема, цей рейтинг не відповідав як пропозиціям ХНУМ імені І. П. Котляревського, сформованим в ЄДЕБО, так і «Правилам прийому», верифікованим в цій самій Базі. Розробники не врахували такої «дрібниці», як спеціалізація. Тобто є тільки «Музичне мистецтво», а з чого складається цей напрям освіти – невідомо.

Засадничі положення функціонування вищої мистецької освіти побудовані на персоніфікованому відборі найбільш талановитої та, разом з тим, професійно спроможної молоді. Зокрема, симфонічний оркестр не може існувати без контрабаса, гобоя, валторни, труби, а театральний колектив – без певної кількості чоловіків та жінок. Через недосконалість цієї опції в ЄДЕБО, під загрозою невиконання опинився оприлюднений розподіл місць за державним замовленням згідно проведених творчих випробувань за усіма спеціалізаціями (інструментами). З «точки зору» ЄДЕБО ми мали навчати виключно піаністів, композиторів та хорових диригентів, а також осіб, яким держзамовлення взагалі не надається, оскільки вони вже мають вищу освіту.

Не акцентуючи уваги на таких питаннях, як учбове навантаження викладачів, функціонування творчих (навчальних) колективів тощо, наголошуємо, що справжньою проблемою став той факт, що особи, які помилково, завдяки автоматичному формуванню рейтингового списку, були рекомендовані до вступу на бюджет (а їх виявилось 22) до ХНУМ, втратили наступні пріоритети та взагалі право навчатися у будь-якому ВНЗ, а ті особи, які рішенням приймальної комісії були рекомендовані до зарахування на місця держзамовлення, втратили це право.

І знову – листи, звернення, багатогодинні пошуки вирішення цього дійсно болючого питання, спілкування з абітурієнтами та їх батьками, які знаходились у стані розпачу. І знову, завдяки злагодженій роботі Міністерства культури України та приймальних комісій мистецьких ВНЗ був отриманий дозвіл Міністра освіти щодо формування рейтингових списків згідно рішень приймальних комісій та відповідних пропозицій, викладених в ЄДЕБО та, що було значно складніше, відновлені інші статуси заяв осіб, які помилково потрапили до автоматично сформованого рейтингу.

Висновки. Як запобігти повторенню в майбутньому цих складнощів в організації та проведенні вступної кампанії? На наш погляд, успішне керівництво освітніми процесами в державі неможливе без розуміння особливостей підготовки фахівців як в класичних, так і вузькопрофільних вищих навчальних закладах, зокрема, мистецького спрямування. Успішність відпрацьованих протягом десятиліть методик формування творчої особистості, навчання та виховання майбутнього митця визнана в усьому світі. На теренах держави мистецькі вищі навчальні заклади виконують не тільки навчальну функцію, а і проводять масштабну концертну, просвітницьку роботу, що надає їм значення центрів культурного життя суспільства.

Підтримувати їх, довіряти їм, дослухатися до них – дорівнює дбати про духовне здоров'я нації, майбутнє України.

УДК 78.03 : 004 «312»

Олена Берегова

**АКАДЕМІЧНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ТА СУЧАСНІ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ:
ДИСКУРС ВЗАЄМОДІЇ**

XX століття попри глобальні суспільні катаклізми і зрушення принесло людству численні винаходи і наукові відкриття, спрямовані на поліпшення якості людського життя. У цьому зв'язку відзначаємо вдосконалення засобів комунікації та зв'язку, винайдення якісно нових технологій передачі інформації, появу і швидке розповсюдження електронних мас-медіа, всесвітньої інформаційної мережі Інтернет, мобільної телефонії, соціальних мереж тощо.

Активне входження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у життєдіяльність суспільства, що сталося внаслідок бурхливого розвитку електроніки, інтенсивне розповсюдження інформації в усіх сферах політичного, економічного й соціально-культурного життя та вдосконалення процесів обробки інформації призвели до трансформації людства в новий, більш високо організований тип су-